

Accountantsverslag

Boekjaar 2017

Gemeente Laarbeek

Inhoudsopgave

	Pagina
Aanbiedingsbrief	3
1 Bestuurlijke samenvatting	4
2 Accountantscontrole	6
3 Kwaliteit verslaggeving	12
4 Financiële positie	13
5 Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole	14
6 Interne beheersing	20
7 Speerpunten	21
8 Overige aspecten	26
9 Single Information Single Audit (SiSa)	27
10 Actualiteiten	28

Aan de Gemeenteraad
van de gemeente Laarbeek

Breda, juni 2018

Betreft: Accountantsverslag 2017

Geachte leden van de Gemeenteraad,

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2017 van uw gemeente afgerond. In dit verslag lichten wij toe welke overwegingen plaats hebben gevonden bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de werkzaamheden die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening.

Wij bedanken de medewerkers van de gemeente Laarbeek voor de open en constructieve samenwerking bij het verrichten van onze controlewerkzaamheden en de totstandkoming van ons accountantsverslag.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly Berk N.V.

drs. R. Opendorp RA
Partner

1. Bestuurlijke samenvatting

Als accountant van uw gemeente hebben wij de controle van de jaarrekening uitgevoerd op basis van de kaders en normen die door de wetgever als ook door u als Gemeenteraad aan ons zijn meegegeven. In dit accountantsverslag doen wij verslag van de uitkomsten van ons onderzoek naar de getrouwheid en de rechtmatige totstandkoming van de lasten en baten en de activa en passiva in de jaarrekening 2017.

In hoofdstuk 2 van dit accountantsverslag gaan wij met name in op die zaken die van belang zijn voor u als Gemeenteraad. Wij ondersteunen u daarbij in uw controlerende rol en uw besluitvorming rondom de jaarrekening. Wij constateren een onzekerheid binnen het sociaal domein van € 155.613. Daarnaast constateren wij een fout van € 122.714 in de belastingvordering. Dit betreffen fouten die meetellen in ons oordeel omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid, maar hebben geen impact op ons oordeel.

In paragraaf 2.4. wordt ingegaan op overschrijdingen van lasten op de programma's en investeringen ten laste van de beschikbaar gestelde kredieten. Voor 4 programma's is sprake van een begrotingsoverschrijding. Deze overschrijdingen passen binnen het beleid van gemeente of worden gedekt door hogere inkomsten waardoor deze niet meewegen in ons oordeel.

In paragraaf 2.7 worden de belangrijkste schattingen in de jaarrekening toegelicht. De verwachte levensduur van de activa, de waardering van de voorraden (grondexploitatie), voorzieningen, Jeugdhulp en WMO gerelateerde balansposten en vorderingen en de vennootschapsbelasting zijn akkoord bevonden.

In hoofdstuk 3 gaan wij in op de kwaliteit van het jaarverslag. Als accountant hebben wij op basis van wet- en regelgeving de taak om de jaarrekening te controleren en het jaarverslag te toetsen. In het jaarverslag legt het College verantwoording af over de uitvoering van het beleid en wat is bereikt. Wij hebben vastgesteld dat het beeld van het aan u gepresenteerde jaarverslag niet strijdig is met het beeld van de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat. Daarnaast hebben we vastgesteld dat in de jaarrekening van gemeente Laarbeek over boekjaar 2017 op de juiste wijze rekening is gehouden met de bepalingen uit de WNT.

1. Bestuurlijke samenvatting

Hoofdstuk 4 gaat in op de financiële positie en het resultaat. Wij constateren dat een positief resultaat voor bestemming wordt verantwoord van € 0,1 miljoen (na bestemming € 1,9 miljoen) . In de paragraaf “weerstandsvormogen en risicobeheersing” zijn de mogelijke risico’s en financiële positie van de gemeente uiteen gezet. Daarbij is de weerstandsratio berekend. Deze kwalificeert op basis van de door de gemeente Laarbeek vastgestelde norm met een waarde van 9,9 als ‘uitstekend’.

In hoofdstuk 5 geven wij u inzicht in de bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole. Deze bevindingen hebben betrekking op de decentralisatie sociaal domein en de grondexploitaties. In hoofdstuk 6 evalueren wij vervolgens de opvolging van de actiepunten vanuit de door ons uitgebrachte managementletter.

In hoofdstuk 7 gaan wij in op een aantal overige onderwerpen waarover wij dienen te rapporteren. Dit betreffen de onafhankelijkheid van ons als accountant, de wijze waarop wij omgaan in onze controle met fraude en onze conclusie ten aanzien van de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

In hoofdstuk 8 rapporteren wij over de uitkomsten van de controle van de SiSa-bijlage. Wij hebben ten aanzien van de SiSa-bijlage geen bevindingen met invloed op de financiële vaststelling geconstateerd.

Tenslotte behandelen wij in hoofdstuk 10 recente ontwikkelingen die spelen in uw sector.

2. Accountantscontrole

2.1 Dekking en reikwijdte van de controle zijn conform de opdrachtbevestiging

Wij hebben van u de opdracht gekregen om de jaarrekening 2017 van de gemeente Laarbeek te controleren. In onze vaktechnische opdrachtbevestiging is deze opdracht in detail verder uitgewerkt.

Bij deze controle hanteren wij de in het controleprotocol vastgelegde marges. De maximaal toe te passen marges zijn vastgelegd in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (het BADO). U heeft deze marges overgenomen. De bij onze controle van de jaarrekening 2017 toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% (€ 530.000) en voor onzekerheden 3% (€ 1.590.000) van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves. Onze controle houdt in dat wij niet alle transacties controleren. Onze aanpak heeft als doel om belangrijke onjuistheden en onrechtmatigheden te ontdekken.

In het accountantsverslag worden fouten en onzekerheden gerapporteerd die de door ons bepaalde grens van € 40.000 overschrijden en worden overige bijzonderheden die van belang zijn voor de behandeling van de jaarrekening door uw Raad gerapporteerd.

De door u vastgestelde rapportagetolerantie bedraagt 1% van de totale lasten. Dit betekent dat u op basis van de huidige vastlegging als Raad alleen bevindingen van de accountant wenst te vernemen als er fouten zijn van dermate omvang dat wij een ander oordeel bij de jaarrekening zullen verstrekken. Het lijkt ons wenselijk om te bepalen boven welk bedrag reëel is om bevindingen te vernemen zodat wij als accountant u van die bevindingen kunnen voorzien die u relevant vindt. Gezien de hoogte van de door u vastgestelde grens adviseren wij u deze te heroverwegen waarbij het van belang is vanaf welk grensbedrag in Euro's u kennis wilt nemen van bevindingen van uw accountant. Wij adviseren deze grens op circa 10% van de goedkeuringstolerantie vast te stellen zodat wel sprake blijft van sturen op hoofdlijnen.

2. Accountantscontrole

2.2 Geconstateerde niet-gecorrigeerde afwijkingen en onzekerheden

Naar aanleiding van de door ons verrichte werkzaamheden hebben wij de volgende onzekerheden geconstateerd die de in hoofdstuk 2.1 genoemde rapporteringstolerantie overschrijden:

- Sociaal domein leidt tot een onzekerheid van € 155.613 in verband met het ontbreken van controleverklaringen ter onderbouwing van de prestatielevering;
- Belastingvorderingen zijn te hoog opgenomen voor € 122.714 door lagere oplegging vanuit het kohier.

2.3 Strekking controleverklaring 2017

Wij hebben bij de jaarrekening over boekjaar 2017 een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor het aspect getrouwheid als ook voor het aspect rechtmatigheid waarvan de oordeelparagraaf als volgt luidt:

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van de gemeente Laarbeek op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeente, zoals opgenomen in het 'Normenkader wet- en regelgeving 2017'.

2. Accountantscontrole

2.4 Geen (materiële) afwijkingen die in het oordeel moeten worden betrokken in het kader van begrotingsrechtmatigheid

De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op Artikel 189, 190, 191 en 212 van de Gemeentewet en moeten door de Gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting, via de verordening op het financieel beheer en het controleprotocol.

Het systeem van budgetbeheer en –bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de Gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de Gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de Raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de kadernota rechtmatigheid die door de Commissie BBV is uitgebracht. Een belangrijke inhoudelijke aanvulling betreft de vaststelling, dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Essentieel is dat de Raad nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. Voorbeelden hiervan zijn: kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid en kostenoverschrijdingen bij open-einde regelingen. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

Daarnaast moet de accountant in het accountantsverslag deze kostenoverschrijdingen, waarvan het College in de jaarrekening aan moet geven dat ze nog dienen te worden geautoriseerd, aan de orde te stellen. Extra lasten die worden gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten, en de Raad nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn niet rechtmatig.

2. Accountantscontrole

2.4 Geen (materiële) afwijkingen die in het oordeel moeten worden betrokken in het kader van begrotingsrechtmatigheid (vervolg)

Wij constateren dat op 4 programma's sprake is van een overschrijding van de begrote lasten. In de jaarrekening is geen toelichting opgenomen op de overschrijding. De toelichting op deze overschrijding is opgenomen in het jaarverslag.

Programma	Overschrijding van de lasten	Onrechtmatigheid, telt niet mee	Onrechtmatigheid, telt wel mee
Programma 3: Gezondheid en zorg	€ 680.000	€ 680.000	-
Programma 4: Welzijn en onderwijs	€ 116.000	€ 116.000	-
Programma 7: Relatie tussen burgers en bestuur	€ 44.000	€ 44.000	-
Programma 8: Financiën en bedrijfsvoering	€ 136.000	€ 136.000	-

De overschrijding op programma 3 wordt veroorzaakt door hogere lasten binnen het sociaal domein. Voorgaande wordt veroorzaakt door opneemregelingen en passen binnen het beleid van de gemeente. Hierdoor tellen deze overschrijdingen niet mee voor ons oordeel.

De overschrijding op programma 4 wordt vooral veroorzaakt door hogere lasten voor D'n Ekker. Dit betreffen diverse kleinere afwijkingen vanuit de exploitatie van D'n Ekker. De overschrijding past binnen het beleid van de gemeente en telt niet mee in ons oordeel.

De overschrijding op programma 7 wordt gedekt door hogere opbrengsten binnen dit programma. De overschrijding telt derhalve niet mee in ons oordeel.

De overschrijding op programma 8 wordt veroorzaakt door hogere kosten voor overhead, welke gecompenseerd worden door hogere inkomsten. Daarnaast zijn de lasten voor vennootschapsbelasting hoger dan begroot, wat binnen het beleid van de gemeente past. Deze overschrijding telt ook niet mee in ons oordeel.

Wij adviseren in de jaarrekening een korte analyse op te nemen van de begrotingsoverschrijdingen (classificatie waarom ze wel of niet meewegen voor het accountantsoordeel), zoals ook in de kadernota rechtmatigheid van de Commissie BBV wordt gepresenteerd.

2. Accountantscontrole

Kredietoverschrijding

In 2017 is bij 7 investeringen het goedgekeurde krediet overschreden, dit betreft diverse kleinere overschrijdingen. Gezien de beperkte omvang van de overschrijdingen worden deze niet in detail toegelicht. De overschrijding telt mee in het rechtmatigheidsoordeel. Gezien de omvang van de overschrijdingen hebben wij geen aanleiding te veronderstellen dat het proces rondom de monitoring van kredieten niet goed loopt.

Wij adviseren de gemeente beleid op te stellen waarbij binnen vastgestelde bandbreedtes de kredieten overschreden mogen worden. Hiermee wordt voorkomen dat bij "kleinere" afwijkingen direct aanvullend krediet aangevraagd moet worden cq dat kredieten uit voorzichtigheid ruimer worden begroot ter voorkoming van overschrijdingen.

2.5 Verslaggevingsgrondslagen

Wij hebben de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving beoordeeld. Uw gemeente heeft gedurende 2017 geen vrijwillige wijzigingen doorgevoerd in de keuze of de toepassing van belangrijke verslaggevingsgrondslagen. De wijzigingen van verslaggevingsgrondslagen die het BBV met ingang van 2017 voorschrijft zijn door uw gemeente opgevolgd.

Wij concluderen dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen conform verwachtingen zijn en dat de toepassing daarvan, samen met de in de jaarrekening opgenomen toelichtingen, een getrouw beeld geeft van de financiële positie van uw gemeente.

2.6 Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 is de vrijstelling voor de vennootschapsbelasting (hierna: VPB) voor overheidslichamen vervallen. Voor de gemeente Laarbeek betekent dit dat zij mogelijk VPB moet afdragen. Door de gemeente is, in samenwerking met een externe fiscalist, geanalyseerd of sprake is van belastbare activiteiten. Vanuit deze analyse is geconcludeerd dat alleen de activiteiten van het grondbedrijf van de gemeente Laarbeek onder de VPB-plicht vallen.

Over 2016 en 2017 is door de gemeente Laarbeek een belastinglast opgenomen. Wij kunnen ons vinden in het standpunt van de organisatie dat de gemeente, naast de activiteiten van het grondbedrijf, geen belastbare activiteiten uitvoert. Om die reden schatten wij in dat er geen materiële onzekerheid is over de VPB last. Wij benadrukken wel dat bovenstaande analyse jaarlijks plaats zal moeten vinden.

2. Accountantscontrole

2.7 Schattingen

Inherent aan het opmaken van een jaarrekening is dat de organisatie schattingen moet maken. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het College. Als onderdeel van de controle hebben wij de aanvaardbaarheid van de schattingen beoordeeld.

De belangrijkste schattingen in de jaarrekening zijn:

Belangrijkste schattingen	Beoordeling	Toelichting
Verwachte levensduur voor de materiële vaste activa	Akkoord	De verwachte levensduur voor de verschillende activa categorieën en daarmee de afschrijvingspercentages zijn in lijn met wat gebruikelijk is.
Waardering van voorraden (inclusief grondexploitatie)	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de voorraden.
Waardering van de vorderingen	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de vorderingen.
Waardering van de voorzieningen	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de voorzieningen.
Waardering overlopende posten gerelateerd aan Jeugdhulp en WMO	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de opgenomen overlopende posten waarbij geconstateerd wordt dat er sprake is van een maximale onzekerheid van € 155.613 in verband met het ontbreken van controleverklaringen onder de uitgaven.
Vennootschapsbelasting	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de vennootschapsbelasting in de jaarrekening.

3. Kwaliteit verslaggeving

3.1 Diepgang controle jaarverslag

De jaarstukken 2017 bestaan uit "het jaarverslag" en "de jaarrekening". De programmarekening en de paragrafen vormen samen het jaarverslag. In het jaarverslag worden de beleidsuitgangspunten en beleidsevaluaties zichtbaar. De paragrafen maken deel uit van het jaarverslag en vallen dus niet onder de controle van de jaarrekening. Primair object van de accountantscontrole (op grond van Artikel 213 van de Gemeentewet) is het overzicht van baten en lasten met toelichting en de balans met toelichting zoals in het boekwerk "Jaarrekening 2017" is opgenomen.

Conform de gewijzigde wetgeving voor de accountantscontrole zullen wij het jaarverslag onderzoeken om vast te stellen of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat en of het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720 is vereist. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Wij hebben geen strijdigheden geconstateerd tussen de in het jaarverslag opgenomen informatie en het beeld van de jaarrekening en geen materiele afwijkingen.

3.2 Wet Normering Topinkomens

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) stelt maxima aan de bezoldiging van topfunctionarissen (2017: € 181.000). De bezoldiging van topfunctionarissen in deeltijd of met een aanstelling korter dan 12 maanden in een boekjaar, wordt omgerekend naar een voltijdsbezoldiging. De WNT bevat een openbaarmakingsverplichting van de bezoldiging van topfunctionarissen via de jaarrekening van de organisatie en inzending aan de (vak)minister. Voor andere functionarissen geldt alleen een openbaarmakingsverplichting bij overschrijding van de bezoldigingsnorm.

In de jaarrekening van gemeente Laarbeek over boekjaar 2017 is op juiste wijze rekening gehouden met de bepalingen uit de WNT.

4. Financiële positie

Algemene beschouwing

In de paragraaf “Weerstandsvermogen en risicobeheersing” in het jaarverslag is de financiële situatie uiteengezet. In de paragraaf is tevens opgenomen welke potentiële risico’s de gemeente loopt en welk weerstandsvermogen benodigd is ter dekking van deze risico’s. De risico’s en beschikbare weerstandscapaciteit zijn onderverdeeld in drie categorieën waarin oplopend per categorie de kans wordt ingeschat dat de gebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet. Ultimo 2017 resulteert dit in een benodigd weerstandsvermogen van € 2,2 miljoen. De weerstandscapaciteit ultimo 2017 wordt door de gemeente berekend op € 21,9 miljoen. De ratio tussen capaciteit en risico is daarmee 9,9. Deze ratio is op basis van de door de gemeente Laarbeek gehanteerde norm te kwalificeren als uitstekend.

Het positieve saldo van baten en lasten voor bestemming bedraagt in 2017 circa € 0,1 miljoen (2016: ca. € 1,5 miljoen positief). De (per saldo) onttrekking aan de reserves bedraagt ca. € 1,9 miljoen (2016: dotatie € 0,8 miljoen) waardoor gerealiseerde resultaat ca. € 1,8 miljoen bedraagt (2016: € 0,7 miljoen voordelig). Bij de aangepaste begroting was nog uitgegaan van een geraamd negatief resultaat voor bestemming van circa € 1,9 miljoen (2016: € 2,1 miljoen negatief). De toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de primitieve en gewijzigde begroting is opgenomen in de jaarrekening.

Wij constateren dat er een vrij forse afwijking is tussen het gerealiseerde resultaat en geprognostiseerd. Wij adviseren de oorzaak hiervan te analyseren en na te gaan of er sprake is van “planningsoptimisme” waardoor budgetten te lang vastgehouden worden terwijl al eerder bekend is dat uitvoering in het boekjaar niet (meer) haalbaar is. Dit beeld constateren wij bij meerdere gemeenten. Daarnaast kan het wenselijk zijn jaarlijks middels een raadsinformatiebrief de raad medio december te informeren over de huidige besteding van budgetten. Dit gezien het lange tijdsverloop tussen de laatste bestuursrapportage en de jaarrekening.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.1 Decentralisaties

Algemeen

In 2015 is het takenpakket van de gemeente als gevolg van de decentralisaties in het sociaal domein flink uitgebreid. Voor de uitvoering van deze taken heeft de continuïteit van de zorgverlening voorop gestaan. Vanaf medio 2016 worden de digitale declaraties via IWMO ingediend. In de sector is de afgelopen periode veelvuldig gecommuniceerd over de verantwoording inzake het sociaal domein.

Ten aanzien van levering van zorg is het nog mogelijk om te steunen op de controleverklaringen van zorgaanbieders bij geleverde zorg. In de toekomst gaat dit mogelijk vervallen als er geen verklaringen meer worden verstrekt. Belangrijk is om tijdig de transitie te maken om over de gehele populatie zelfstandig de prestatielevering vast te stellen. Wij adviseren om met GR Peelgemeenten in overleg te gaan om onafhankelijk van deze controleverklaringen komend jaar werkzaamheden te verrichten dat zorg feitelijk geleverd is. Dit zodat het in de toekomst geen gevolgen heeft mochten er geen controleverklaringen meer verstrekt worden. Voor zover geen controleverklaringen worden verkregen van instellingen heeft de organisatie toereikende controlewerkzaamheden verricht om dit risico te ondervangen.

Situatie decentralisaties Laarbeek

De belangrijkste onzekerheid die in 2017 is geconstateerd uit de controle van GR Peelgemeenten heeft betrekking op het ontbreken van (gewaarmerkte) productieverantwoordingen / controleverklaringen vanuit zorgleveranciers. Hierdoor is een deel van de lasten niet onderbouwd met prestatieleveringen. Deze onzekerheid hebben wij in ons oordeel betrokken en leidt niet tot een ander oordeel aangezien de onzekerheden niet materieel zijn. Naar onze mening moet GR Peelgemeenten onderzoeken of dit instellingen zijn waar komend jaar mogelijk ook geen gegevens van verkregen gaan worden omdat dit in de onderlinge afspraken zo is opgenomen. Als dit zo is dan dient vanuit GR Peelgemeenten onderzocht te worden op welke wijze alsnog zekerheid kan worden verkregen over deze uitgaven.

Ten aanzien van de PGB's constateren wij dat de SVB een afkeurende verklaring bij de verantwoording PGB-stromen Jeugdwet en WMO heeft ontvangen. Hierdoor is vanuit de SVB geen zekerheid over de nauwkeurigheid en rechtmatigheid van de persoonsgebonden budgetten. GR Peelgemeenten heeft om die reden zelfstandig onderzocht of de kosten nauwkeurig en rechtmatig verantwoord zijn.

Dit onderzoek heeft ons voldoende zekerheid gegeven dat de prestatie is geleverd en de betalingen rechtmatig zijn.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.2 Grondexploitatie

In het kader van de controle van de jaarrekening hebben wij de projecten gecontroleerd. De boekwaarde (balanswaarde) van de voorraden is als volgt te specificeren:

Bedragen in € 1.000	Boekwaarde 31/12/2016	Voorziening 31/12/2016	Balanswaarde 31/12/2016	Boekwaarde 31/12/2017	Voorziening 31/12/2017	Balanswaarde 31/12/2017
Onderhanden werk	€ 29.804	€ 332	€ 29.472	€ 28.362	€ 332	€ 28.030
Totaal	€ 29.804	€ 332	€ 29.472	€ 28.362	€ 332	€ 28.030

5.2.1 Beoordeling afwijking boekwaarde

De mutatie op de boekwaarde van de voorraden wordt met name veroorzaakt door:

- Investerings op de projecten Bemmer fase 4 ad € 576.000, Beekse Akkers ad € 291.000, Nieuwenhof 2014 ad 765.000 en diverse kleinere investeringen op de overige projecten;
- Verkopen Beekse Akkers (€ 1.258.000), Bemmer fase 4 (€ 433.000), Laarsche Velden (€ 1.021.000) en Nieuwenhof 2014 (€ 1.491.000). Betreffen de projecten met de hoogste opbrengsten in waarde;
- Daarnaast heeft winstneming plaatsgevonden op de volgende projecten:
 - Laarsche Velden € 857.000;
 - Beekse Akkers € 937.000;
 - Hoge Suute € 17.000;

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.2.2 Actualisatie Grondexploitatie

De gemeente heeft in het kader van de jaarrekeningcontrole een geactualiseerde projectcalculatie opgezet. Ten opzichte van voorgaand jaar is het rentepercentage waarmee gerekend wordt aangepast.

De reden van de wijziging is dat de Commissie BBV voorschrijft dat de gemeente moet rekenen met het rentepercentage dat de gemeente werkelijk betaald. Voor de gemeente Laarbeek is dit percentage voor 2017 1,08% (2016: 1,12%). Het gewijzigde percentage heeft een gering positief effect op de exploitaties.

5.2.3 Beoordeling overige parameters

Conform vorig jaar wordt voor kostenstijgingen gerekend met 2% en voor de stijging van de opbrengsten wordt gerekend met 2%. Hiermee wordt een consistente gedragslijn toegepast. De kostenstijging past binnen de bandbreedtes zoals door gerenommeerde bureau's wordt voorgeschreven.

5.2.4 Beekse Akkers

Voor het project is boekwaarde € 8,0 miljoen. Het verwachte resultaat voor dit project bedraagt € 2,8 miljoen (2016: € 0,2 miljoen), stijging door inbreng van landbouwgrond in het plangebied. De totale kosten voor dit project bedragen € 26,2 miljoen waarvan per balansdatum reeds € 21,9 miljoen is gerealiseerd. De totale opbrengst van dit project bedraagt € 29,0 miljoen waarvan per balansdatum reeds € 14,9 miljoen is gerealiseerd. De verkopen binnen dit project verlopen naar verwachting. Op basis van de voortgang van het project ten opzichte van de prognose zien wij geen directe risico's waarom de eindwaarde niet behaald kan worden. Binnen dit project heeft winstneming plaatsgevonden ad € 937.000 conform de POC-methode, zoals voorgeschreven door het BBV.

5.2.5 Bemmer Fase 4:

Voor het project is de boekwaarde € 16,8 miljoen. Het verwachte resultaat voor dit project bedraagt € 2,1 miljoen (2016: € 1,2 miljoen). Stijging ten opzicht van voorgaand jaar, doordat voorgaand jaar nog gerekend werd met fondsvorming in het project wat op grond van de aanpassing bbv niet meer is toegestaan. De totale kosten voor dit project bedragen € 28,5 miljoen waarvan per balansdatum reeds € 22,1 miljoen is gerealiseerd. De totale opbrengst van dit project bedraagt € 30,8 miljoen waarvan per balansdatum € 5,3 miljoen is gerealiseerd. Het landelijke beeld is dat de verkoop van bedrijventerreinen nog moeizaam verloopt in tegenstelling tot de verkoop van kavels voor woningbouw. Gedurende 2017 zijn de verkopen (€ 0,4 miljoen) achtergebleven bij de prognose uit 2016 over 2017 (€ 2,3 miljoen). Gezien het verwachte resultaat van deze exploitatie zal het uitblijven van verkopen niet direct tot een risico lijden voor de gemeente. Op basis van de POC-methode had binnen deze exploitatie winstneming plaats moeten vinden (€ 0,3 miljoen). Gezien het feit dat de verkopen de afgelopen jaren achter blijven bij de verwachting die in de projectopzet was opgenomen kunnen wij ons vinden in de keuze van de gemeente om geen winst te nemen.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.2.6 D'n Hoge Suute

Voor het project is de boekwaarde € 2,6 miljoen. Het verwachte resultaat voor dit project bedraagt € 0,4 miljoen (2016: € 0,7). De totale kosten voor dit project bedragen € 7,8 miljoen waarvan per balansdatum reeds € 5,5 miljoen is gerealiseerd. De totale opbrengst van dit project bedraagt € 8,2 miljoen waarvan per balansdatum reeds € 2,9 miljoen is gerealiseerd. Het aantal te verkopen kavels binnen dit project is in 2017 niet gerealiseerd conform verwachting. In 2018 is dit ingelopen doordat verkopen in sommige gevallen in 2017 zijn gesloten, maar de levering pas in 2018 plaatsvindt. Binnen dit project heeft winstneming plaatsgevonden ad € 17.000 conform de POC-methode, zoals voorgeschreven door het BBV.

5.2.7 Nieuwenhof Noord

Voor het project is de balanswaarde € 1,3 miljoen positief. Het verwacht resultaat voor dit project bedraagt nihil miljoen (2016: € 0,2 miljoen). De totale kosten voor dit project bedragen € 4,4 miljoen waarvan per balansdatum reeds € 3,6 miljoen is gerealiseerd. De totale opbrengst van dit project bedraagt € 4,5 miljoen waarvan per balansdatum reeds € 2,3 miljoen is gerealiseerd. Binnen dit project zijn de verwachte opbrengsten ruim gerealiseerd in 2017. Daarnaast is in 2016 een samenwerkingsverband getekend voor de ontwikkeling van dit project. Risico's binnen dit project zijn daarom beperkt voor de gemeente.

5.2.8 Laarsche Velden

Voor het project is de balanswaarde € 0,5 miljoen positief. Het verwacht resultaat voor dit project bedraagt € 1,3 miljoen (2016: € 1,1 miljoen). De totale kosten voor dit project bedragen € 12,9 miljoen welke per balansdatum volledig zijn gerealiseerd. De totale opbrengst van dit project bedraagt € 14,3 miljoen waarvan per balansdatum reeds € 13,3 miljoen is gerealiseerd. Binnen dit project zijn de verwachte opbrengsten gerealiseerd in 2017. Op basis van een overeenkomst worden de gronden overgedragen aan de Hoge Regt. Geen risico's binnen dit project voor de afname en de te verwachte kosten. Binnen dit project heeft winstneming plaatsgevonden ad € 857.000 conform de POC-methode, zoals voorgeschreven door het BBV.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.2.9 Winstneming grondexploitaties.

Per 1 januari 2016 zijn ingrijpende wijzigingen doorgevoerd in BBV die betrekking hebben op de waardering en presentatie binnen de grondexploitatie. Eén van de wijzigingen betreft de bepalingen rondom tussentijdse winstneming. Deze moet op basis van percentages of completion methode. Het voorzichtigheidsbeginsel leidt er toe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekend echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van een grondexploitatie. Bij deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsbeginsel, doordat naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst wordt genomen.

Commissie BVV heeft in de notitie grondexploitaties de volgende voorwaarden gesteld op grond waarvan vastgesteld kan worden of er voldoende zekerheid is om tussentijdse winst te nemen:

1. Het resultaat op grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond(of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Wij constateren dat de gemeente Laarbeek in haar huidige beleid bovenstaande criteria hanteert om over te gaan tot tussentijdse winstneming. Nieuw voor de gemeente is dat dit naar rato van de voortgang dient plaats te vinden. De gemeente heeft in 2017 conform bovenstaande richtlijnen winstneming toegepast. De gemeente volgt hiermee wet- en regelgeving van BBV.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.3 Overige bevindingen

Inzake de voorziening riolering constateren wij dat de voorziening voor riolering +/- € 1,1 miljoen hoger is dan op basis van het meest recente rioleringsplan noodzakelijk is / verwacht werd. Bij de geplande actualisatie van het plan adviseren wij u kritisch naar de onderdelen binnen het plan te kijken waar sprake is van grotere afwijkingen om tot een zo realistisch mogelijk nieuw plan te komen.

6. Interne beheersing

6.1 Werkzaamheden

Als onderdeel van onze controle van de jaarrekening van de gemeente Laarbeek hebben wij een onderzoek ingesteld naar de administratieve organisatie en de interne beheersingsmaatregelen bij de organisatie.

Onze werkzaamheden waren primair gericht op:

- Inventariseren van de opzet van de administratieve organisatie en de daarin opgenomen interne beheersingsmaatregelen; en
- Vaststellen bestaan en werking van de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne beheersing voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole.

6.2 Bevindingen

Wij zijn van mening dat de organisatie een voldoende beheersing heeft van haar bedrijfsprocessen. Onze bevindingen met een hoge prioriteit betroffen:

- Sociaal domein: Getrouwheid en rechtmatigheid bestede gelden Jeugd en WMO. De opvolging van dit punt is nog onderhanden de controle van de verantwoording van GR Peelgemeenten dient nog plaats te vinden. Dit punt moet door GR Peelgemeenten worden opgepakt.
- Inkopen: Prestatielevering. Omdat wij de getrouwheid en rechtmatigheid van de inkoopfacturen niet systeemgericht vast hebben kunnen stellen hebben wij de prestatielevering vastgesteld middels een data-analyse. Hieruit zijn geen bijzonderheden gebleken.

Wij hebben geconstateerd dat door het uitvoeren van een analyse voldoende opvolging aan deze bevinding is gegeven.

6.3 Geautomatiseerde gegevensverwerking

Wij onderzoeken de geautomatiseerde gegevensverwerking in opzet en bestaan voor zover wij dat noodzakelijk achten in het kader van de controle van de jaarrekening. De accountantscontrole kan daarom leiden tot andere constatering dan wanneer een gericht onderzoek naar de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zou plaatsvinden. Wij hebben, voor zover noodzakelijk voor onze controle, de geautomatiseerde gegevensverwerking beoordeeld en hierbij zijn de hierna vermelde bijzonderheden geconstateerd. Wij hebben geconstateerd dat de logische toegangsbeveiliging ten aanzien van enkele applicaties verbetering behoeft. Zowel ten aanzien van de restricties aan de wachtwoorden om toegang te verkrijgen tot de applicaties als het uitvoeren van beheertaken onder een gepersonaliseerd beheeraccountant als de uitdienstprocedure op applicatieniveau, zijn verbeteringen aanbevolen. De bevindingen zoals opgenomen in de managementletter zijn niet van een zodanige significantie dat deze de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking in gevaar brengen.

7. Speerpunten Raad

Inleiding

Door de gemeenteraad zijn de volgende speerpunten geformuleerd:

- **Speerpunt 1:** Onderzoeken of Laarbeek in 2017 voldoet aan gewijzigde BBV-spelregels met betrekking tot activeren van maatschappelijke activa. Hierbij aandacht besteden aan de onderdelen: beleid, gekozen afschrijvingstermijnen, effect meerjarig en de activareserve ten behoeve van het afschrijven van activa met economisch nut;
- **Speerpunt 2:** Onderzoeken of Laarbeek in 2017 voldoende maatregelen heeft genomen voor de implementatie van de vennootschapsbelasting, zodanig dat de jaarlijkse belasting bepaald kan worden en risico's op naheffingenvoorkomen worden;
- **Speerpunt 3:** Duiding van de totale kosten afvalverwijdering (zijn de totale kosten van afvalverwerking doorgerekend en hoe zijn deze totale kosten berekend).

In de volgende paragrafen worden de speerpunten puntsgewijs uitgewerkt.

7. Speerpunt Raad

Speerpunt 1:

Onderzoeken of Laarbeek in 2017 voldoet aan gewijzigde BBV-spelregels met betrekking tot activeren van maatschappelijke activa. Hierbij aandacht besteden aan de onderdelen: beleid, gekozen afschrijvingstermijnen,

Beoordeling:

Op basis van de notitie materiële vaste activa van 2017 moeten de investeringen maatschappelijk nut die vanaf boekjaar 2017 gereed komen op identieke wijze behandeld worden als de investeringen in economisch nut. Dit is afwijkend van voorheen waarbij u de investeringen maatschappelijk nut direct in het resultaat mocht verwerken, wat ook vaak zo werd gedaan.

Tijdens onze controle van de materiële vaste activa hebben wij het volgende vastgesteld:

- Gehanteerde afschrijvingen zijn toegepast conform door de gemeente vastgestelde beleid;
- Activeren van activa maatschappelijk nut geschied conform de nieuwe richtlijnen van het BBV;

Voor de gemeente Laarbeek geldt dat de investeringen maatschappelijk nut in veel gevallen worden gedekt vanuit de voorzieningen (onder andere wegen en riolering) die hiervoor gevormd zijn. Voor zover investeringen wel ten laste van de exploitatie worden afgeschreven en ook in de meerjarenraming worden opgenomen wordt nu een bestemmingsreserve gevormd ter dekking van de van de kapitaallasten. Hierdoor wordt ten opzichte van het beleid tot 2016 geen exploitatie effect geboekt toen de investeringen direct in het resultaat werden verwerkt in plaats van geactiveerd. De gehanteerde nieuwe werkwijze is wenselijk ter voorkoming dat lasten naar de toekomst worden verschoven die tot op heden direct werden genomen.

Door de dekking vanuit de reserve worden schommelingen in de exploitatie voorkomen. Huidige wet- en regelgeving biedt ruimte om lasten als onderhoud aan te merken en ten laste van de exploitatie te brengen in plaats van te activeren en af te schrijven. Wij adviseren een duidelijk onderscheid te maken binnen uw beleid zodat u hier goed op kunt sturen.

Advies:

Voor het boekjaar 2017 heeft de gemeente gehandeld binnen de wet- en regelgeving, maar is het beleid niet aangepast. Wij adviseren het beleid van de gemeente aan te passen zodat deze aansluit bij de voorgeschreven wet- en regelgeving.

7. Speerpunt Raad

Speerpunt 2:

Onderzoeken of Laarbeek in 2017 voldoende maatregelen heeft genomen voor de implementatie van de vennootschapsbelasting, zodanig dat de jaarlijkse belasting bepaald kan worden en risico's op naheffingen worden voorkomen;

Beoordeling:

De gemeente heeft zich laten bij staan door externe adviseurs in de beoordeling van haar positie voor de vennootschapsbelasting. Bij een verdere verankering van de controle op de vennootschapsbelasting in haar werkzaamheden en systemen maakt de gemeente gebruik van het softwareplatform GRIP van Step in Control. Wij begrijpen dat de door de gemeente uitgevoerde analyses leiden tot de conclusie dat de gemeente enkel met grondexploitaties in de heffing van vennootschapsbelasting wordt betrokken. Voor zover ons bekend zijn deze uitkomsten (nog) niet getoetst door een externe fiscalist.

De conclusie dat de gemeente alleen in de heffing van vennootschapsbelasting wordt betrokken met haar grondexploitaties sluit aan bij het beeld dat wij bij andere gemeenten binnen onze portefeuille zien. Overigens kan hieraan geen zekerheid worden verbonden.

Voor de bepaling van de belastinglast binnen het grondbedrijf is de gemeente in overleg met een externe fiscalist. Middels overleggen en een in overleg opgestelde rekenmethode wordt de belastinglast van de gemeente bepaald.

Omdat sprake is van 'nieuwe' wetgeving waarvan de implementatie bij belastingplichtigen (waaronder de gemeente) en de Belastingdienst nog steeds tot vragen leidt, kan niet worden uitgesloten dat de Belastingdienst tot andere conclusies komt. Het risico van naheffingsaanslagen kan hooguit worden beperkt. Dit is iets waar alle circa 5.000 'nieuwe' belastingplichtigen mee te maken hebben. De termijn voor het opleggen van een naheffingsaanslag is 5 jaar. Deze termijn vangt aan op het moment dat de aangifte moet zijn ingediend, verlengd met eventueel verleend uitstel. Op grond van reeds verleend uitstel moet de aangifte vennootschapsbelasting uiterlijk 30 april 2018 zijn ingediend. Omdat over de implementatie van de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen nog diverse vragen onbeantwoord zijn verwachten wij dat de gemeente extra verlengd uitstel krijgt. De naheffingstermijn wordt daarmee de facto op opgeschoven.

7. Speerpunt Raad

Speerpunt 2 (vervolg):

De aanpak van de implementatie van de gewijzigde vennootschapsbelastingplicht wordt per gemeente/belastingplichtige anders aangepakt. Dat neemt niet weg dat wij daarin ook vergelijkingen kunnen maken. De aanpak van gemeente Laarbeek komt in grote lijnen overeen met de werkwijze die wij ook bij andere gemeenten aantreffen.

Conclusie:

Wij concluderen dat de gemeente voldoende acties heeft uitgevoerd om de belastinglast over 2016 en 2017 te kunnen bepalen.

7. Speerpunt Raad

Speerpunt 3:

Duiding van de totale kosten afvalverwijdering (zijn de totale kosten van afvalverwerking doorgerekend en hoe zijn deze totale kosten berekend).

Beoordeling:

2017:

Binnen de gemeente zijn opbrengsten en lasten voor afvalverwijdering als volgt te specificeren. De opbrengsten hebben betrekking op Nedvang +/- € 400k en oud papier +/- € 200k. Daarnaast is middels de afvalstoffenheffing +/- € 1.400k ontvangen. De baten bedragen totaal +/- € 2.000k. De lasten volgens de administratie bedragen +/- € 1.600k. De BTW component bedraagt € 300k. De afwijking was circa € 100k positief en is in het resultaat als baten geboekt.

2016:

De opbrengsten hebben betrekking op Nedvang +/- € 460k en oud papier +/- € 190k. Daarnaast is middels de afvalstoffenheffing +/- € 1.400k ontvangen. De baten bedragen totaal +/- € 2.050k. De lasten volgens de administratie bedragen +/- € 1.700k. De BTW component bedraagt € 219k. De afwijking was circa € 131k positief en is in het resultaat als baten geboekt.

Bij de bepaling van de tarieven voor afvalstoffenheffing (begroting) wordt uitgegaan van een kostendekkend tarief voor de begrote lasten binnen het jaar inclusief fictieve BTW. Door fictieve BTW wordt opgenomen, omdat de BTW gecompenseerd wordt maar dit geleid heeft tot een korting op de algemene uitkering. De berekeningswijze is hierdoor akkoord. Gedurende 2017 en 2016 is een positief resultaat behaald op afvalverwijdering en -heffing. Deze fluctuatie wordt niet opgenomen in een voorziening voor egalisatie, maar komt ten gunste van het resultaat.

We constateren apparaatskosten conform begroting aan het product worden toegerekend. In 2016 betreft het een bedrag van € 123k apparaatskosten en in 2017 € 60k directie loonkosten. Hierbij moet worden opgemerkt dat directe loonkosten 2017 exclusief overhead zijn. Overhead die extracomptabel wordt toegerekend bedraagt € 71k. De geboekte realisatie is niet op basis van werkelijke besteding, maar op basis van de begroting. Jaarlijks wordt de inschatting van de begroting wel opnieuw bepaald.

Conclusie:

Bij bepaling van de tarieven wordt uitgegaan van een kostendekkend tarief. Mee- en tegenvallers wordt meegenomen in het resultaat van het betreffende jaar.

8. Overige aspecten

8.1 Onafhankelijkheid accountant

Baker Tilly Berk heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om zijn onafhankelijkheid en die van zijn medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- voorschriften en procedures omtrent onafhankelijkheid. Deze voorschriften voor professioneel gedrag op het gebied van kwaliteit en onafhankelijkheid zijn opgenomen in de Gedragscode van Baker Tilly Berk. Deze Gedragscode geldt voor iedere medewerker van Baker Tilly Berk en wordt natuurlijk steeds geactualiseerd;
- jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners en medewerkers van Baker Tilly Berk en ondersteunende stafdiensten;
- cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling, of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten;
- intern en extern kwaliteitsonderzoek;
- reviews door externe toetsers die niet bij de opdracht betrokken zijn, ter waarborging van een deugdelijke grondslag/deskundig oordeel;
- rolatie van externe accountants op de opdracht.

Wij zijn van mening dat wij in relatie tot uw organisatie onafhankelijk, in overeenstemming met de ViO (Verordening inzake de Onafhankelijkheid van accountants), hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

8.2 Fraude

Bij de uitvoering van de werkzaamheden hanteren wij onder andere de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NV COS) 240 "De verantwoordelijkheid van de accountant voor het onderkennen van het risico van fraude in het kader van de controle van financiële overzichten". Het College is primair verantwoordelijk voor de preventie van fraude. Het College is verantwoordelijk voor een cultuur van eerlijkheid en ethisch verantwoordelijk gedrag. Zij dient zowel preventieve als repressieve beheersingsmaatregelen te nemen om de kans op fraude zo veel mogelijk te beperken, zodat de integriteit van de financiële verslaggeving is gewaarborgd.

Tijdens de controle van de jaarrekening inventariseren wij de frauderisico's binnen uw organisatie en beoordelen wij de interne beheersingsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen en ontdekken van fraude. Tijdens de beoordeling bleek ons dat binnen uw organisatie reeds de nodige aandacht wordt besteed aan de onderwerpen fraude en integriteit. U heeft aangegeven belang te hechten aan een adequate beheersing van frauderisico's.

Volledigheidshalve wijzen wij erop dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude.

9. Single Information Single Audit (SiSa)

SiSa bijlage

Op grond van het Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten, Artikel 5 lid 4, dienen wij te rapporteren over de fouten en onzekerheden van de SiSa regelingen.

Code	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling
SZW G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB_Totaal 2016	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2017	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling
SZW G3A	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2016	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling

10. Landelijke actualiteiten

In dit hoofdstuk nemen wij actuele ontwikkelingen op die spelen binnen de lokale overheid.

Bij onze controle hebben wij onderstaande punten niet in alle gevallen specifiek beoordeeld of toegepast op uw organisatie. Wij zijn vanzelfsprekend bereid om met u van gedachten te wisselen over de gevolgen en beantwoording van mogelijke vraagstukken voor uw organisatie.

De volgende onderwerpen komen aan bod:

10.1 Wijzigingen BBV

10.1.1 Winstneming naar rato van de voortgang op Bouwgronden in exploitatie

10.1.2 Notitie Materiële vaste activa

10.1.3 Gebeurtenissen na balansdatum

10.2 Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)

10.3 De koepelvrijstelling voor samenwerkingsverbanden

10. Landelijke actualiteiten

10.1 Wijzigingen BBV

In 2017 zijn meerdere wijzigingen in het BBV ingegaan. Voorbeelden hiervan zijn de beleidsindicatoren, notitie rente, notitie overhead en de invoering van de taakvelden. Informatie over deze wijzigingen hebben wij reeds eerder aan u gecommuniceerd. In deze paragraaf gaan wij in op aangekondigde wijzigingen vanaf 2018 en nadere duiding over reeds uitgebrachte regelgeving.

10.1.1 Winstneming naar rato van de voortgang op Bouwgronden in exploitatie

De commissie heeft in maart 2018 in een aparte notitie een nadere toelichting gegeven over de (verplichte) toepassing van winstneming naar rato van de voortgang op Bouwgronden in exploitatie. In de huidige praktijk wordt nog veel gebruik gemaakt van winstneming bij afronding van het project. Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is verplicht wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

In de nadere uitleg tussentijds winstnemen 2018 (ingangsdatum 2017) is specifiek ingegaan op de betrouwbare inschatting en de realisatie van opbrengsten.

Betrouwbare inschatting:

Het verantwoorden van winst is het noodzakelijk dat voldoende zekerheid bestaat over het (verwachte) resultaat van de grondexploitatie, ofwel het resultaat moet op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Het gaat hierbij niet om het hebben van zekerheid over alle aspecten die bij het uitvoeren van grondexploitatie spelen en macro ontwikkelingen die zich kunnen voordoen. Aan schattingen kleven in alle gevallen inherente onzekerheden. Uitgangspunt is het hebben van een degelijke onderbouwing van de schattingen voor de te verrichten werkzaamheden, te maken kosten en te realiseren opbrengsten in overeenstemming met de specifieke invulling van het grondexploitatiecomplex.

Voortgang:

Naar rato van de voortgang van het project wordt tussentijds winst verantwoord. Hierbij wordt voor wat betreft de berekeningsmethodiek en de planinhoudelijke uitgangspunten niet afgeweken van de grondexploitatie of herziening zoals deze tot en met het verslagjaar door de raad zijn vastgesteld. De voortgang wordt berekend naar de mate waarin kosten en opbrengsten zijn gerealiseerd per individuele grondexploitatie. Hiermee wordt de totale winst over de individuele grondexploitatie opgedeeld/toegerekend aan de reeds verkochte kavels. Indien er nog geen gronden zijn verkocht is er nog geen sprake van gerealiseerde winst.

10. Landelijke actualiteiten

10.1.2 Notitie Materiële vaste activa

In december 2017 is de notitie Materiële vaste activa van de Commissie BBV uitgebracht. Deze notitie treedt direct in werking en moet daarom voor een belangrijk deel al in de jaarrekening 2017 verwerkt worden. Een ander deel treedt vanaf 2018 in werking. De inhoud van de notitie betreft vooral een nadere uitwerking en samenvatting van eerder uitgebrachte notities met betrekking tot software, investeringen, onderhoud kapitaalgoederen en waardering van vastgoed. In de notitie zijn meerdere stellige uitspraken opgenomen. De volgende bepalingen zijn in de notitie opgenomen:

- Investerings in maatschappelijk vastgoed die in 2017 (of later) gereed komen, moeten met ingang van 1 januari 2017 geactiveerd worden. Dit betekent dat 'lopende' investeringen die per 31 december 2016 nog niet waren afgerond voor de bedragen die in 2017 zijn uitgegeven geactiveerd moeten worden (2017);
- De verkoopopbrengst en het afboeken van de boekwaarde bij desinvestering/verkoop worden beide afzonderlijk verantwoord en mogen niet met elkaar worden verrekend (2017);
- Met betrekking tot uitgevoerd onderhoud is in de notitie nadere duiding opgenomen over de verschillen tussen klein onderhoud (ten behoeve van instandhouding) en groot onderhoud (levensduur verlengend) en vervangingsinvesteringen. Een beheerplan voor onderhoud moet recent worden bijgesteld, hiervoor is een maximum van vijf jaar aan gekoppeld (2018);
- Voor achterstallig onderhoud (waarbij sprake is van onveilige situaties of kapitaalvernietiging) moet een voorziening worden gevormd. Als de gemeente over onvoldoende middelen beschikt is het toegestaan om het achterstallig onderhoud binnen een termijn van maximaal vier jaar in te lopen (2018).

10. Landelijke actualiteiten

10.1.3 Gebeurtenissen na balansdatum

In maart 2018 is de aangepaste notitie van de gebeurtenissen na balansdatum gepubliceerd. Dit is een update van de notitie uit 2008. De notitie bevat primair een verbeterde toelichting van de bestaande regelgeving welke ook beter aansluit bij de regelgeving voor ondernemingen.

Gebeurtenissen na balansdatum worden onderscheiden in twee soorten:

- a. gebeurtenissen die informatie verschaffen over omstandigheden die bestonden op de datum van de jaarrekening; en
- b. gebeurtenissen die informatie verschaffen over omstandigheden die ontstaan zijn na de datum van de jaarrekening.

In het tijdspad van opstellen en vaststellen van de jaarrekening moeten gunstige en ongunstige gebeurtenissen, die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum, altijd in de jaarrekening worden verwerkt als deze onontbeerlijk (materieel) zijn voor het inzicht van de raad bij de vaststelling van de jaarrekening en het jaarverslag. Schematisch ziet dat er als volgt uit:

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum maar pas ná vaststelling van de jaarstukken blijken, worden in de begroting van het lopende jaar verwerkt.

10. Landelijke actualiteiten

10.2 Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)

Met ingang van 1 januari 2020 zal niet langer het ambtenarenrecht zoals we dat nu kennen van toepassing zijn, maar het reguliere arbeidsrecht.

De ambtelijke status verdwijnt niet. Iedere medewerker in dienst van een overheidswerkgever blijft ambtenaar. De overheid is er voor het algemene belang. Daarom blijven de speciale regels voor ambtenaren bestaan. Deze komen te staan in een nieuwe Ambtenarenwet met daarin regels voor ambtenaren, bijvoorbeeld over:

- geheimhoudingsplicht;
- verbod om giften aan te nemen;
- de plicht andere functies te melden.

Wat verandert er wel? We hebben het straks niet meer over aanstellingen, maar over dienstverbanden en arbeidsovereenkomsten. Voor ambtenaren gaat het private arbeids- en ontslagrecht gelden.

- Dit betekent dat een ambtenaar bij onenigheid met zijn werkgever of bij ontslag naar de kantonrechter gaat. Hij kan niet langer in bezwaar bij de eigen werkgever en in beroep bij de bestuursrechter. Voor ontslag moeten het UWV of de kantonrechter toestemming geven. De procedure bij ontslag verandert dus, maar de werkgever moet nog steeds een goede reden hebben voor ontslag. Net als onder het ambtenarenrecht.
- Het voeren van functionering – en beoordelingsgesprekken met medewerkers wordt van groter belang voor de ontwikkeling en het goed laten functioneren van medewerkers, of anderzijds het kunnen ontslaan van medewerkers, mits deze gesprekken zorgvuldig worden vormgegeven en gehouden.
- Ook het hebben van goede functieomschrijvingen helpt medewerkers om goed te kunnen functioneren: wat wordt er van hen verwacht, zowel in attitude als in taken. Veranderen er functies met de invoering van de WNRA? Worden deze aangepast in de functieomschrijvingen?
- Begrippen als goed werkgever- en goed werknemerschap doen hun entree met de invoering van de WNRA.
- Ook zullen er andere regels gaan gelden met betrekking tot verzuim en arbeidsongeschiktheid.
- Aanpassing van uw huidige contracten/aanstellingen kan benodigd zijn. Dat kan middels nieuwe arbeidsovereenkomsten, maar ook middels bijvoorbeeld een addendum of een informatieve brief.
- Ten slotte zullen de arbeidsvoorwaarden van ambtenaren in beginsel niet door de nieuwe wet veranderen. Salaris, eindejaarsuitkering of vakantiedagen blijven in de arbeidsovereenkomst zoals ze zijn. In nieuwe cao's kunnen werkgevers en vakbonden wijzigingen in de arbeidsvoorwaarden afspreken. Komt er een (nieuwe) collectieve arbeidsovereenkomst (cao) waaraan u -al dan niet vrijwillig- deelneemt, of prefereert u een (eigen) aanvullende arbeidsvoorwaardenregeling?

Het is goed om voor 1 januari 2020 op de hoogte te zijn van alle gevolgen die de WNRA met zich meebrengt. Mocht u hier meer over willen weten, of wilt u meer weten over de aanpak, neemt u dan gerust contact met ons op.

10. Landelijke actualiteiten

10.3 De koepelvrijstelling voor samenwerkingsverbanden

Bij samenwerking tussen gemeenten of tussen gemeenten en andere instellingen moet altijd aandacht worden besteed aan de btw. Veel samenwerkingsverbanden van gemeenten maken gebruik van de btw-koepelvrijstelling, ook wel samenwerkingsverbandvrijstelling genoemd. De koepelvrijstelling voorkomt dat een samenwerkingsverband btw moet berekenen op de diensten die zij voor haar leden verricht.

Recent is de koepelvrijstelling meerdere malen in het nieuws geweest vanwege wijzigingen in de reikwijdte ervan. Gemeenten en samenwerkingsverbanden moeten vaststellen of deze wijzigingen invloed hebben op hun eigen btw-positie.

10.3.1 Koepelvrijstelling

De koepelvrijstelling voorkomt dat het samenwerkingsverband btw in rekening moet brengen voor haar dienstverlening aan de gemeenten. Dit is gunstig indien de gemeenten slechts een deel van de btw op inkopen in aftrek kunnen brengen of kunnen compenseren via het btw-compensatiefonds (BCF). Om de koepelvrijstelling toe te mogen passen, moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan:

- De deelnemers van het samenwerkingsverband verrichten prestaties die zijn vrijgesteld van btw of waarvoor zij geen ondernemer zijn;
- Het samenwerkingsverband verleent de diensten aan haar deelnemers;
- De deelnemers betalen een vergoeding die hun aandeel in de gezamenlijke uitgaven weerspiegelt;
- De deelnemers gebruiken de diensten van het samenwerkingsverband voor de activiteiten waarvoor zij geen ondernemer zijn (overheid, onbelast) of die zijn vrijgesteld van btw;
- Toepassing van de koepelvrijstelling mag niet leiden tot verstoring van de concurrentieverhoudingen. Daarom zijn ook diverse diensten uitgesloten van de koepelvrijstelling. Voorbeelden hiervan zijn het verzorgen van de loon-, salaris-, grootboek- en financiële administratie, het ter beschikking stellen van personeel en ICT-diensten.

In de praktijk bleek dat de koepelvrijstelling bij ambtelijke fusies niet kon worden toegepast. De deelnemende gemeenten gebruiken de diensten van het samenwerkingsverband in dat geval niet alleen voor overheidsactiviteiten en btw-vrijgestelde activiteiten gebruiken, maar ook voor btw-belaste activiteiten. En dat is volgens de letter van de wet niet toegestaan. Daarom keurde de staatssecretaris van Financiën in februari 2016 goed dat samenwerkingsverbanden de koepelvrijstelling mogen toepassen in het geval van een ambtelijke fusie. Hieraan verbond de Staatssecretaris de voorwaarde dat de gemeenten de diensten van het samenwerkingsverband voor minimaal 70% gebruiken voor hun overheidsactiviteiten en btw-vrijgestelde activiteiten. Met andere woorden: als de gemeenten niet meer dan 30% btw-belaste activiteiten verrichten, dan is de koepelvrijstelling van toepassing. Aan deze voorwaarden voldoen alle gemeenten.

10.3.2 Einde verruimde koepelvrijstelling

In een brief van 15 september 2017 kondigde de staatssecretaris van Financiën aan de verruimde toepassing van de koepelvrijstelling per 1 januari 2018 te beëindigen. Vanaf die datum gelden weer de voorwaarden zoals hiervoor beschreven. Dit raakt gemeenten die vanwege een ambtelijke fusie samenwerken en de koepelvrijstelling hiervoor toepassen. Deze gemeenten moeten bezien hoe ze de kostenverhoging op de ambtelijke samenwerking gaan opvangen.

Contactgegevens:

drs. R. (Rik) Opendorp
Partner

M: 06 - 10 09 04 64

E: r.opendorp@bakertillyberk.nl

Kantoorgegevens:

Baker Tilly Berk N.V.
Bijster 39

Postbus 3814

4800 DV Breda

T: 076 - 525 00 00

www.bakertillyberk.nl